СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ | РІК XXX. | Число 238. Джерзи Сіти, Н. Дж., пятниця, 13. жовтня, 1922. | VOL. XXX. | No. 238. Jersey City, N. J., Friday, October 13, 1922. | THREE CENTS

УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДИ! Прийміть сейчас участь в боротьбі проти польського наїзду у Східній Галичині, жертвами на Фонд Негайної Допомоги!

ОСТЕРІГАЮТЬ ПЕРЕД НОВИМ ВУГЛЕВИМ СТРАЙКОМ НА ВЕСНІ

КЛІВЛЕНД, Огайо, 11. жовтня. — Підчас третої сесії річної конвенції Американського Копальняного Конґресу цілий ряд бесідників виступив з осторогою перед можливостю нового вуглевого страйку на весні 1923. року.

Ґрупа фабрикантів на Конґресі виступила з пропозицією, щоби американський конґрес ухвалив основи, після яких мається рішати непорозуміння межи майнерами та властителями копалень. На їх думку, всі такі непорозуміння, які не дадися полагодити дорогої взаїмного порозуміння межи майнерами та властителями, треба порішувати судовою дорогою.

ЗІ СТРАЙКУ ЗЕЛІЗНИЧИХ РОБІТНИКІВ

ШИКАҐО, 11. жовтня. — Секретар організації юнії зелізничих варстатових робітників подає до відома, що сі юнії заключили власне угоди про закінченнє страйку із отсими трома зелізничими підприємствами: Ґолф Ковст, Тексас енд Мидленд та Гавстон Белт енд Терминел.

В той спосіб число зелізничих підприємств, які полагодили своє непорозуміння з варстатовими робітниками, виносить уже 90.

ПРОДУКЦІЯ ВУГЛЯ ОСЯГАЄ ВОЄННИЙ УРОВЕНЬ

ВАШИНҐТОН, 11. жовтня. — Уряд федерального розділювача вугля подає, що добуванне вугля осягнуло сього тижня таку висоту, на якій воно було підчас найрухливійших тижнів в 1920. році.

Уряд приписує оживленнє продукції вугля успішній зелізничій кооперації з копальнями. Він каже, що від того, як за скоро будуть зелізниці перевозити 11 міліонів тон, добутих кождого тижня, буде залежати поступ продукції вугля на будуче.

ЩЕ НАСЛІДКИ СТРАЙКУ

ФІЛЯДЕЛФІЯ, Па., 11. жовтня. — Голова 7-ого округа майнерської юнії відбув нині конференцію з пенсилвенійським сенатором Пепером та заявив йому, що не зовсім полагоджений страйк варстатових зелізничих робітників все ще не дозволяє перевозити вугля як слід.

Він говорив, що майнери можуть добувати вугля богато більше, але зелізниці наслідком страйку не можуть його перевозити на час.

АМЕРИКАНСЬКА ДЕРЖАВНА ПОЗИЧКА ПЕРЕСУБСКРИБОВАНА

ВАШИНҐТОН, 11. жовтня. — Секретар скарбу Мелон заявив нині, що державна позичка на суму пів міліярда долярів, яка була розписана кілька днів тому у формі бондів, уже підписана з верхом.

Урядники міністерства скарбу припускають, що на бонди зложено два рази більше, як уряд просив.

ВЕЛИЧЕЗНІ ЗИСКИ НАФТОВОЇ КОМПАНІЇ

НЮ ЙОРК, 11. жовтня. — Директори нафтового підприємства „Стендерд Ойл Ко. оф Ню Джерзі" оголосили, що сього року вони будуть давати своїм шеровцям як зиск уділи вартости 400 процент уділів в їх посіданню.

ТЕЖ НАСЛІДКИ ПРОГИБІЦІЇ

ОЛБАНІ, Ню Йорк, 11. жовтня. — Стейтовий департамент здоровля подає до публичного відома свої обчислення про смертельність в перших сімох місяцях 1922. року.

Виходить межи инчим з тих обчислень, що в перших 7 місяцях сього року смертельність в стейті Ню Йорк була більша, як в перших 7 місяцях минувшого року. Смертельність дітий також збільшилася, хоч число родів зменчилося.

Говорячи про причини смертий, уряд здоровля підчеркує факт, що сього року збільшилося значно число смертий від орґанічних недуг серця та артерій (живчиків). Замітно також і те, що число смертий від чахотки (сухіт) не поменчилося. Ще більше цікавим фактом се зріст смертельних випадків від алькоголю, бо коли за 7 перших місяців 1921. року померло 83 людий, то сього року померло від сеї причини 172, себто коло два рази тільки. Найбільший зріст смертий від алькоголю слідно було в самім таки місті Ню Йорку; смертельність від алькоголю по селах нюйорського стейту не зросла богато, а зате найнизчий зріст смертий від горівчаного застроєння помітно по містах в північній части стейту.

ЗАГРАНИЧНІ КОРАБЕЛЬНІ ЛІНІЇ ХОЧУТЬ ПОЗИВАТИ АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД

ВАШИНҐТОН, 11. жовтня. — Англійська корабельна лінія Кунард постановила позивати американський уряд до суду за те, що він заборонив чужим кораблям, що мають на собі алькоголь, вїздити до американських портів.

Лінія опирається на тому, що таке зарядженнє американського уряду противиться постановам междержавних умов, підписаних Злученими Державами.

Ходять чутки, що за лінією Кунард мають піти також другі корабельні фірми й собі позивати американський уряд до американського суду.

ВІДОМИЙ ВИНАХОДЧИК ПОЛІТИЧНИМ КАНДИДАТОМ.

НЮ ЙОРК, 11. жовтня. — Відомий винаходчик на поли електрики, др. Карло Штайнмец, котрого в Америці називають загально „електричним чародієм", приняв кандидатуру на інжинера стейту Ню Йорк з рамени партій соціялістичної та фармерської-робітничої.

ПЛЯНУЮТЬ ОЩАДЖУВАТИ ВУГОЛЬ.

Стейт Мишиген збирається до острої контролі над торговлею вугля. Видно се з внесеного в стейтовій леґіслятурі проекта закона, після котрого стейт мавби право абсолютного та необмеженого заряду продажею та розділом вугля та необмежену власть над цінами вугля.

Се бувби найрізкійший крок властий в напрямі заряду сим важним топливом.

МІЛІОНИ ГРОШИЙ ДЛЯ ВИРОБУ СИЛИ

На відбуваючійся в Дел Монте, Каліфорнія, конвенції Банкирського Товариства виступив один каліфорнійський банкир з дуже цікавими цифрами. Говорив він, що ріжні каліфорнійські підприємства, які займаються вироблюванням сили для порушування фабрик, задумали та виплянували роботи, які самі пожеруть капіталу понад міліярд долярів. Межи ними є одно підприємство, котре вже почало роботи коло проєкту, що має коштувати о 15 міліонів більше як коштував Панамський Канал.

ІЗ ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ.

Півтора тисячі зелізничих варстатових робітників на Ню Йорк Сентрал Рейлровд, що вийшли були на страйк ще в умову з представниками уряду та мають повертати до роботи в середу, дня 11. жовтня.

Ні зелізниця ні юнія не подала до публичного відома, на яких умовах заключено згоду.

ЦЕРКВИ ТА КОРАБЛІ.

Церковна „рада тверезости, прогибіції та публичної моралі" методиської епископальної церкви видала заклик до своїх церков, щоби вони стали по стороні американських пасажирських кораблів та сильною аґітацією помогли їм видержати конкуренцію зі заграничними кораблями, що будуть мати нагоду продавати алькоголічні напитки, тоді як американські кораблі не будуть мати на се права.

ПЕРЕМІНА ВИНА В ВОДУ.

Нюйорська поліція переслала недавно до уряду ґенерального стейтового прокуратора цілий ряд фляшок з прібками дорогих горівок, сконфіскованих поліцією підчас трусу в однім великім ресторані. Коли фляшки прийшли на суд як доказ, і суддів з лави присяжних уже свербіли язики, показалося, що в фляшках з „мило-звучними" написями була... проста вода. Тепер пішла сварка межи урядом поліції та прокуратора: поліція каже, що в фляшках були справді горівки, як вона посилала фляшки до уряду прокуратора, а прокуратор каже, що фляшки навіть в хвилю їх конфіскати мали певно нічого инчого инчого лишень воду мимо гарних наліпок, що „співали славу напиткам".

ПРОПАЛА МАТІР.

В кількох нюджерських газетах появилося було недавно оголошення якоїсь пані Лаври Керю такого змісту, що вона готова віддати на адоптованнє (прибраннє собі за свою) дитину, чотирнайцять місячного хлопця, котрий недавно дістав був першу надгороду на виставі дітий в Есбері Парк.

Довідалося про се оголошеннє Товариство Для Запобіження Жорстокости Супроти Дітий та віддало справу до суду, обжаловуючи матір за жорстоке поведеннє супроти своєї дитини. В вівторок до дому, який був поданий яко мешканнє матери, заявився урядник згаданого товариства з варантом (приказом арештованн) для матери. Тут однак найшов, що матір покинула дитину вже тиждень тому, лишивши дитину під опікою своїх знакомих.

ОДИНЦЕМ НАПАВ НА БАНК.

В місті Алтона, що лежить недалеко від Винипеґу та яких 10 миль від канадийсько-американської границі, напав один бандит на „Бенк оф Монтріол". Напад мав місце в білий день, в само полудне. Бандит увійшов самий як палець в банк, замкнув двох банкових урядників, що під той час урядували, в банкову касу, забрав 2.300 долярів готівкою, вибіг з банку, всів на авто, де його ждали три його товариші, і поїхав з міста. За ним і слід пропав. Поліція догадується, що він втік до Злучених Держав.

КРІВАВЕ ВЕСІЛЯ.

В Добростанах коло Львова, на весілю прийшло до бійки між парубками узброєними в кріси. Підчас стрілянини куля поранила двох селян. Богато учасників бійки арештовано.

ГРЕЦЬКІ ДЕЛЄҐАТИ В МУДАНІ ВІДКАЗАЛИСЬ ПІДПИСАТИ ПЕРЕМИРНУ УМОВУ

МУДАНЯ, Мала Азія, 11. жовтня. — Умову про перемирє підписали представники аліянтів і Турків, але грецькі делеґати відказались підписати, подаючи за причину, що вони не можуть порозумітись зі своїм правительством в Атенах, та що атенське правительство не дало повної згоди на аліянтські умови перемиря для Турків.

Одначе аліянти дали Туркам запевненнє, що вони подбають, аби Греки виконали зобовязання, які на них накладає аліянтсько-турецька перемирна умова.

УКРАЇНА МАЄ БРАТИ УЧАСТЬ ВБЛИЗКО-СХІДНІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПАРИЖ, 11. жовтня. — На близько-східну мирову конференцію будуть запрошені додатково у справі Дарданельського проливу ще отсі держави: Україна, Грузія, Болгарія, Угорщина і Чехословаччина.

ТУРКИ НЕ ШАНУЮТЬ ПЕРЕМИРНОЇ УМОВИ

АТЕНИ, столиця Греції, 11. жовтня. — Турки, не зважаючи на підписаннє перемирного протоколу, далі насилають свої війска до невтральної полоси біля Дарданелів.

АНҐЛІЯ ПЛАТИТЬ АМЕРИЦІ ПРОЦЕНТ ВІД ДОВГУ

ЛОНДОН, 11. жовтня. — Дня 16. с. м. Велика Британія виплатить американському правительству $50,000,000 через Федеральний Резервовий Банк яко процент від воєнного довгу.

ЗАПОВІДАЮТЬ НОВІ ВИБОРИ В АНҐЛІЇ

ЛОНДОН, 11. жовтня. — Тутешня преса подає відомости, що ще перед Різдвом можуть бути в Анґлії розписані нові вибори до парляменту.

Ходить о те, аби нарід показав, чи годиться на теперішню політику премієра Лойда Джорджа, і чи схоче його і його приклонників підперти своїми голосами.

БОЛЬШЕВИЦЬКІ КОМІСАРИ ПОСТУПАЮТЬ З РОБІТНИКАМИ В РОСІЇ В ЦАРСЬКИЙ СПОСІБ

ЛОНДОН, 11. жовтня. — Тутешній дневник Таймс одержав телеґраму з Риґи, столиці Латвії, яка повідомляє, що московські большевицькі власти УВЯЗНИЛИ УВЕСЬ ЦЕНТРАЛЬНИЙ КОМІТЕТ ВСЕРОСІЙСЬКОГО РОБІТНИЧОГО СОЮЗА, на приказ большевицького „найвисшого трибуналу".

СЕРҐІЯ ЄФРЕМОВА ВИСЛАНО З УКРАЇНИ

БЕРЛІН, 27. вересня. (Вл. кор. „Свободи"). — Уряд совєтської України, заарештувавши на початку місяця серпня відомого українського писменника Серґія Єфремова і протримавши його понад півтора місяця в льохах київської чрезвичайки, нині постановив вислати його „за межі Української Совєтської Федеративної Републики".

Як повідомляється з приватного жерела, Єфремов мав вже прибути до Варшави.

ЛЯЦЬКО-БОЛЬШЕВИЦЬКА ЗМОВА НА МОРДОВАННЄ УКРАЇНЦІВ

БЕРЛІН, 27. вересня. (Вл. кор. „Свободи"). — Як повідомляє „Курер Львовскі", на професора Безбородька, який жив у Каменці-Подільському, упало було підозріннє, що він брав участь в якійсь проти-большевицькій змові. Ратуючись од переслідування большевиків, проф. Безбородько зі своєю дружиною втік до Польщі. По переході через Збруч, збіґців затримали польські жовніри і відпровадили їх до Борщівського старости. Не зважаючи на всі просьби професора, староста відмовив йому в праві захисту на „польській" території і звелів жовнірам одвести його назад за Збруч.

Большевики негайно заарештували професора й його дружину і відпровадили їх до винницької тюрми. Там підчас допиту че-кісти замордували професора Безбородька, а його дружина незабаром померла в тюрмі.

Коли світ ще потребує доказів польської підлости, то хай цей новий доказ послужить йому наукою, як Поляки розуміють гуманність і право.

СОЮЗ ЖУРНАЛІСТІВ І ПИСМЕННИКІВ НАРОДІВ СХОДУ ЕВРОПИ

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 28. вересня. (Укр. Пр. Б.). — В Празі дня 19. вересня с. р. відбулись під проводом М. Шаповала Установчі Збори журналістів і писменників народів Сходу Европи. До Союза вже увійшли представники народности української, російської, білоруської, жидівської, грузинської і черкеської.

Тимчасовим головою обрано Уляницького. Союз має приступити до видання свого бюлетина.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА.	
Three cents the copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1888 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА, ПІДКАРПАТСЬКА РУСЬ І УКРАЇНА.

Ужгородський тижневик „Руська Нива" у виданню з 14. вересня с. р. помістив передовицю п. з. „Історичні слова" з приводу промови чеського посла Бехіне на конґресі соціял-демократичної партії Підкарпатської Руси, який відбувся дня 3. вересня с. р. в Ужгороді.

Посол Бехіне м. і. сказав:

> Як ми (себто, Чехи) хочемо, щоби ся земля остала при чеськословацькій републиці, то ми мусимо створити з Підкарпатської Руси Піємонт (захист) для цілого українського народу.

З приводу тих слів посла Бехіне „Руська Нива" пише:

> Тож мы — народ украинській. Ческі соціал-демократы не бояться сього слова. Не бояться того, что если наш народ назвуть украинським, яким он дѣйстно е, то Подкарпатська Русь буде сейчас прилучена до Украины. Они не бояться сього, бо знають, что если ту буде культура, свобода, добробыт; если наш народ буде ся чути добре в републицѣ, то нѣ Украина не схоче його забрати, анѣ он не забажае одорватися.
>
> Повторяеме сесѣ слова п. Бехинѣ, як слова историчноѣ ваги, як слова напоминаючі так чеських урядников, як всѣх нас Русинов. Повторяеме ѣх тим больше, бо то слова не якогось звычайного партійного крикуна, але слова достойного мужа нашоѣ републики, якій знае политичнѣ обставины и вміе читати будучность.
>
> Суть межи нами — на жаль — „слѣпі политики", які не вміють читати історії и не вміють видѣти нѣчого навперед. Суть межи нами такі, які одрікаються ще й теперь себе самих и свого народа, або пхають його в табор ворожих сил.
>
> Сим поручаеме, най роздумують над словами посла Бехинѣ, а тѣ слова най станут ѣм дороговказом, хто е наш народ, и чого нам держатися. Коли своих не хотять послухати, най слухають чужих.

Підкарпатська Русь, сей український край найдалі на Заході, нині є найвільнійшим краєм з усіх українських земель. Ще вправді тамошні наші браття не осягнули усього того, що Чехи їм обіцяли перед прилукою до Чехословаччини, але все-таки мають доволі свободи поступати вперед політично, культурно й економічно. Впрочім, годі й допустити, аби інакше могло бути у свобідній і культурній републиці, як є Чехословаччина.

У словах посла Бехіне є чимало правди. Без сумніву, що край, який мати-ме свободу в Чехословаччині, буде працювати над своїм розвитком, а не буде думати про відірванне від неї. Ще меньше буде думати, коли мати-ме такусаму національну свободу, як буде у вільній Україні.

А якби мала прийти на чергу справа розлуки Підкарпатської Руси з Чехословаччиною, а злуки з Україною, то теж нема сумніву, що Україна не нападала би на Чехословаччину, але оставила би се до порішення найблизше інтересованій, Підкарпатській Руси.

Підкарпатська Русь може пійти до України по своїй волі, але тоді Чехословаччина меньше стратить аніж якби Україна мала її відбирати оружем. Чехословаччина не видасть на війну ні майна ні крови, і на будуче останеться найбільшим приятелем України.

ДАЛЬШІ ЖЕРТВИ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ.

Поіменний спис і датки поодиноких осіб з інших громад оголоситься трохи пізнійше.

1. З Филаделфії, Па., від Комітету Негайної Допомоги як збірка на вічу $413.00
2. 4. сотня Січової Орґанізації в Филаделфії, Па. 52.00
3. 45. сотня Січової Орґанізації, Жіночий відділ в Филаделфії, Па. 35.00
4. Відділ 7. Січової Орґанізації, курінь ім. Е. Петрушевича у Вест Филаделфії, Па. 56.00
5. З Норт Сайд Питсбурґ, Па., зі збірки на вічу і з каси Ліґи Ситизенів 50.00
6. З громади Кортис Бей, Мд. попередно Болтимор-Кортис Бей $111.50) тепер 25.00
7. З громади Честер, Па., збірка на вічу 276.11
8. З громади Бредок, Па. 24.00
9. З громади Ню Йорк, Н. Й., збірка на вічу 190.00
10. З громади Ембридж, Па. 37.40
11. З громади Нортгемптон, Па. 15.00
12. о. Іван Велигорський з Ґренвил, Н. Й. 20.00
13. З громади Вунсакет, Р. Ай. 18.00
14. 24. сотня Січової Орґанізації в Гемтремк, Миш. 121.50

УКРАЇНЦІ В АМЕРИЦІ! СЛІДІТЬ УВАЖНО ДЕНЬ ЗА ДНЕМ ЗА ПОДІЯМИ В СТАРІМ КРАЮ! РІДНИЙ КРАЙ ОПИНИВСЯ ЗНОВА В ОГНІ І КРОВИ, В БОРОТЬБІ ЗА СВОБОДУ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДУ! Піддержуймо всіми силами братів наших в тій новій боротьбі з ляхом-наїзником! Складаймо громадно, без вагання нові жертви на оборону Галицької Землі! ТИХ ЖЕРТВ ТРЕБА ВЖЕ СЬОГОДНЯ, тому прочитавши це, ВЖЕ НИНІ ВИШЛІТЬ ВАЖУ ХОЧБИ НАЙМЕНЬШУ ЛЕПТУ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ на адресу:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA,
411 Southern Building, Washington, D. C.

Польські бомби під українськими інституціями.

Ляцькі терористи підложили бомби під будинки „Просвіти", Наукового т-ва ім. Шевченка та Академічного Дому у Львові й під будинок української ґімназії в Долині. — Вибухи й шкоди. — Окупація будинку „Просвіти". — Арештованне директора Омеляна Саевича. — Шалені протиукраїнські репресії.

(Від спеціяльного кореспондента „Свободи").

Дні 21-23. вересня вписали в історію українсько-польської боротьби в Східній Галичині нову сторінку, яка ще більше наблизила нинішні галицькі відносини до недавніх відносин ірляндських.

Зрештою, навіть в Ірляндії того ще не було, що в цих днях скоїлось у Львові й почасти на провінції. Польські терористи показали себе ще менш культурними від ірляндських Олстерців. Ті принаймні звертали свою пімсту проти активних ірляндських сил, а ці вибрали обєктом своєї пімсти **українські культурні інституції,** присвячені виключно справі миру, а не справі війни.

Цими безглуздими актами Поляки зайвий раз заманіфестували перед цілим світом не тільки свою безмежну некультурність і дикунство, але також **публично росписались у своїй безсилости.** Не маючи змоги трафити активних борців за визволеннє Галичини — бо як їх і трафити, коли повстав цілий край — Ляхи кинулись на предмети неодушевлені, на українські публичні будинки.

Це вже не боротьба сили проти сили, а шалені конвульсії хижака, загнаного в глухий кут і почуваючого, як ґрунт усувається зпід його ніг ступінь за ступнем. У скаженій люті він сліпо бє лапами довкола себе, трафляючи те, що лежить найблизче й не може боронитись.

Таке враженнє роблять на безсторонніх людей останні „подвиги" польських темних сил у Львові.

Вибух у „Просвіті".

Переповідаємо за краевими часописами подробиці критичних подій.

У четвер, дня 21. вересня, коло 8. год. вечора, мешканців львівського Ринку та околишніх вулиць оглушив **страшенний вибух.** Детонація була така сильна, що її було чути майже в цілім місті.

Негайно, як на команду, на Ринку зявилася кінна й піша поліція, яка зараз оточила будинок „Просвіти" й позаймала в нім усі входи та виходи. Незабаром туди прибули також усі вищі поліційні достойники: комісар Кайдан, директор Райнлендер, команданти Лукомські та Вічиньскі — все особи, дуже добре знані львівським Українцям, як вірні сторожі польської „зверхности" й люті гнобителі всього українського.

Окупація ушкодженого будинку.

Поліція на цілих два дні обсадила будинок „Просвіти", не пускаючи до нього нікого з Українців. Заінтересовані особи, приналежні до ріжних українських інституцій, поміщених у будинку „Просвіти", рішучо й кількакратно жадали, щоб їх пустили до будинку, бо їм треба розпочати перервану працю. Але поліційні „достойники" все казали: „через годину", „через дві", „завтра рано", а все Українців не впускали.

З цеї причини два дні не виходило „Діло", якого редакція й друкарня містяться в тім будинку.

Лише директор Краевого Союза Кредитового п. Омелян Саевич та д-р Степан Шухевич були в перший вечір на хвильку допущені до помешкання Союза Кредитового, що міститься в першім поверсі. Та їх також поліція незабаром випровадила, очевидно для того,

щоб не заважали.

А „заважати" було чому, бо поліція використала тих два дні окупації, щоб зробити **ґрунтовні ревізії** у всіх українських інституціях, що містяться в будинку „Просвіти". Інституцій тих дуже багато: книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка, крамниця „Відбудови", Краевий Союз Кредитовий, повітове т-во кредитове, канцелярія Укр. Педаґоґічн. Т-ва і „Рідної Школи", канцелярія самої „Просвіти", редакції „Діла" й „Свободи", друкарня „Діла". Словом, працювати було над чим, і поліційні аґенти часу не змарнували, а перерили все в цих орґанізаціях до останньої мишиної нори.

Знесеннє окупації.

Аж у суботу по 9-ій годині рано Українців почали пускати до ушкодженого будинку. Природно, що в першу чергу кинулися оглядати

місце вибуху,

причім очам присутних одкрилась сумна картина.

У стіні сіней, по правім боці, де находяться бічні зелізні двері до книгарні т-ва ім. Шевченка, **вибуховий матеріял вирвав частину стіни завбільшки в півтора метри висоти й майже пів метра в глибину.**

Вибуховий матеріял був положений у виглибленнє в стіні, де містився великий годинник до мірення електрики. Поруч є друге виглибленнє, де міститься кабель до машинового відділу друкарні й до ротаційної машини. Злочинець прямував, очевидно, свій **замах на друкарню** й на частиннє зрушеннє дому, але через свою необзнайомленість з будинком положив вибуховий набій не в те виглибленнє.

Од вибуху повилітали всі внутрішні вікна, відламки бомби чи всаджені туди набої пробили стелю в одній з кімнат на першім поверсі. Порох і курява з ґіпсу та цеґли й розбите скло застелили червоно-сірою верствою всі сходи та веранду.

Арешти.

Замісць шукати справців замаху там, де слід було-б, себто серед шовіністичної польської молодіжи або й серед поліційних аґентів-провокаторів, ляцька поліція з першого-ж моменту кинулась арештовувати... Українців!

У самий вечір вибуху арештовано возного „Просвіти" й двох цілком непричетних до „Просвіти" людей: М. Бодака та кафлярського майстра Оглі.

У пятницю ввечері **арештовано директора Краевого Союзу Кредитового п. Омеляна Саевича,** возного тої інституції п. А. Кузьму та його доньку Марію.

Того-ж вечера арештовано братів Храпко, Богдана й Стефана, замешкалих у домі Ставропіґії, а також замешкалих там братів Гарухів, Романа й Петра.

Арештовання ці пороблено наосліп, і так саме наосліп переведено

численні ревізії

в українських інституціях, приміщених поза домом „Просвіти": так, у Науковім Т-ві ім. Шевченка, т-ві „Дністер", руханковім т-ві „Сокіл", Земельнім Банку та инш.

Дві нові бомби.

Не встигло ще улягтись враження од вибуху в домі „Просвіти", як українське населеннє м. Львова було зхвильоване двома новими вибухами в українських громадських будинках.

В суботу, дня 23. вересня, о 7. год. вечора **вибухла бомба під будинком Наукового Т-ва ім. Шевченка** при вул. Чарнецького ч. 24. Вибух ушкодив стіну, висадив подвійні двері й витовк багато шиб. Поліція, яка й тут не забарила явитися на місці випадку, сконстатувала, що динамітовий набій був підложений під сходами в партері.

Не минуло й години, як знов почулась страшенна детонація в цілім Львові та околиці. То **вибухнув динамітовий набій в Академічнім Домі** при вул. Супінського, де міститься тепер українська жіноча ґімназія. Набій був положений у печі центральної огрівальні, яка міститься в пивниці. Наслідком вибуху пивниця завалилась, частина стіни впала й центральне огріваннє великої вартости улягло знищенню.

Бомби на провінції.

Не тільки у Львові, але й на провінції польські „боюфки" взялися до нової тактики. Відповідна звістка надійшла з Долини, де **вибухли дві бомби в будинку української ґімназії,** причім вибух причинив великі шкоди.

На щастє, при всіх описаних вибухаха жертву людях не було

Настрій у Львові.

Мимо цілком нельоґічного, але тим більш шаленого протиукраїнського терору, що запанував наслідком вибуху бомб, настрій серед українського суспільства, скільки про те можна судити на підставі краєвої преси, не є ані пригноблений, ані навіть понижений. Гнів, ненависть, обуреннє — але не депресія панує в галицько-українськім суспільстві. Почуваеться загально, що **боротьба за Східну Галичину вступає в останню стадію,** коли кожда сторона починає користуватись найбільш властивими їй засобами. Коли Ляхи почали звертатися до таких ганебних, вандалічних і провокаційних засобів, як підкладаннє бомб під українські культурні інституції — тим краще! Ці вибухи краще всяких українських меморялів покажуть світови, який режім запровадила Польща в Східній Галичині й яка крайня пора зробити тому режімови кінець.

Берлін, 28. вересня.

Радянин.

ПРОЦЕС ФЕДАКА І ТОВ. ЗНОВУ ВІДЛОЖЕНИЙ.

У понеділок 18-го вересня ц. р. перед 9-тою год. зранку почали сходитися на вул. Баторія нечисленні вибранці, забезпечені поіменними картами вступу на розправу Степана Федака і товаришів. Усі входи й виходи судового будинку ґусто обставлені поліцією та поліцейськими аґентами; пильна сторожа розставлена по обох боках вулиці, серединою котрої розїзжала кінна поліція. Публику, яка йшла на розправу, стрічали заявою, що розправа почнеться тільки в 10, а не 9 год.; впускали лише оборонців та представників преси. Вже тоді кружляла поголоска, що розправа не відбудеться, але оборонці нічого певного про це не знали та позаймали призначені для них місця у салі розправ.

Із присяглих суддів являється ледви вісім осіб. Входять члени трибуналу: радник Нарольскі і Ляйдлер з протоколянтом п. Релінґером. Радник Нарольскі заявляє обороні, що предсідник трибуналу радник окр. суду Маєр захорів на серце і що вислано до нього судового лікаря д-ра Баліцкого; судовий лікар ствердив цю хоробу і видав свідоцтво, котре саме рад. Нарольскі тримає в руках. З огляду на це, заявляє радник Нарольскі розправу відкладається з уряду, а про визначення нового реченця розправи будуть повідомлені обжаловані й оборона письменно. Як що радник Маєр не поверне до здоровля, тоді доручиться ведення розправи кому иншому, але той провідник трибуналу мусіти-ме приготовитися до неї. Склавши таку заяву, радник Нарольскі хотів вже вийти з салі.

Однак **др. Володимир Загайкевич** зажадав іменем оборони голосу і зложив отсю заяву:

„Іменем оборони мушу заявити, що ми не можемо мовчки перейти над цим новим і нам зовсім непередбаченим фактом. Мушу висказати наш жаль і обурення з причини цього відложення розправи, тим більше, що воно діється коштом увязнених обжалованих. Є це нечуване легковаження свободи одиниць і людського життя, легковаження, яке мусить мати шкідливі наслідки для обжалованих, які враз з нами вижидали цієї розправи, щоби виявити на неї це, за що вони терплять.

„Вже перша розправа була відложена не з процедуральних причин,

(Сконфісковано).

„Є це легковаження так поважної справи і легковаження обжалованих осіб, легковаження людської гідности і терпінь, які приводить з собою слідча вязниця. Проти цього ми оборонці мусимо як найсильнійше запротестувати. Тому прошу п. предсідника подати це наше обурення і протест до відома тих, кому це належить".

По цій заяві удались оборонці до кімнати адвокатів та по відбутій короткій нараді всі спільно пішли до президента Суду Гавля. Там іменем оборони зложив **др. Глушкевич** слідуючу заяву:

„Ми прийшли до вас, як оборонці Федака і тов., подати вам до відома, що сталося щось зовсім неправдоподібне, незрозуміле для нас, нечуване. Сталося щось, що ви вже певно знаєте, а навіть, як ми глубоко переконані, давно вже знали. Перед годиною, коли ми всі явились у салі розправ, щоби боронити згаданих наших клієнтів, явилося лиш чотирох чи пятьох присяжних суддів. Предсідник Трибуналу радник Маєр не явився. Член Трибуналу, радник суду Нарбльскі, заявив нам, що розправа відкладається ізза хороби радника Маєра. Стверджуємо, що сталося, як я сказав, щось небувале і нечуване в установі виконування виміру справедливости, **бо вже другий раз відкладається розправа у справі, в котрій аж 13 молодих людий перебуває у слідчій вязниці, відкладається не з їх причини та не з причин передбачених у законі, а лиш ізза недомагання одного і тогосамого члена Трибуналу.** Стверджуємо, що вже другий раз одібрано можливість людям, котрих вина ніким не є доказана, явитися перед суд і виявити судови і світови свою невинність. Ми вже були раз у вас у тійсамій справі ів такомусамому випадку, коли відложено ізза занедужання радника Маєра розправу, визначену на день 6. вересня с. р. Ми мали вже тоді відомість про справжні причини відложення, а саме про листи дир. Райнлендера та президента міста п. Наймана. А що ви запевняли, що причиною відложення розправи є таки хороба Маєра, яка обявилася якраз на кілька годин перед початком розправи, то ми домагались від вас, щоби ви визначили п. рад. Маєрови заступника, щоби охоронити наших підоборонних від повторення таких „несподіваних занедужань" п. Маєра. Наше домагання було зовсім справедливе і оправдане писаними і неписаними законами, передвсім законом людяности, який чейже повинен лежати в основі усіх законів та їх виконування, отже і в основі карного судівництва.

„Так ви, як ми, на жаль, стверджуємо, не уважали за вказане прийти на зустріч сьому нашому законному домаганню і сталося як кажу, щось, що хоч трудно зрозуміти, одначе можна було предвидіти: пан Маєр знову захорів і то знову на кілька годин перед розправою, — на сей раз не на печінку, а на серце!

„Тому, що ми, знаючи обставини справи наших підоборонних, передбачали дальші неоправдані законом відложування розправи і звертали на се вашу увагу, ви одначе не узгляднили наших домагань, про які я говорив, тому в імя принципу: „clara facta claros faciunt inimicos" заявляю вам отверто і сміло, що відповідальним за сьогоднішні відрочення розправи уважаємо і будемо уважати вас; ми застерігаємо собі право витягнути всі послідовности того неоправданого відрочення, вину якого поносите ви.

„Рівночасно позволяємо собі звернути увагу, що психічний стан, в якім найшлися наші підоборонні, котрим вже другий раз відмовлено можности здати справу зі своїх вчинків, вимагає негайного баченні з нами — їх оборонцями, — і тому домагаємося заразже визначити суддю, що в заступництві хорого п. Маєра, дав би нам можність відбути з ними негайну конференцію."

Президент Гавль оправдувався цим, що Маєр справді має бути „хорим", бо у нього є... лікарське свідоцтво. Заявив, що буде старатися, щоби розправа відбулася як найскорше, а врешті дозволив побачення оборонців з підсудними.

Крім того **др. Загайкевич** вніс протест проти оточування підсудного Федака жандармами, які цілий час, а навіть підчас конференції Федака з оборонцями, не відступають від його особи. Одночасно домагався, щоби приведено Федака з иншими підсудними без жандармів на конференцію з оборонцями. Президент Гавль вволив цьому домаганню і казав припровадити Федака без жандармів до салі розправ на конференцію. Тут знову трапилася цікава історія. Жандарм спротивився одійти та заявив, що він має наказ якогось команданта жандармерії, що Федака не сміє пустити з келії без його догляду, а коли п. президент бажає цього, то мусить постаратися скасувати той наказ. Пан президент уважав відповідним погодитися з цим станом та заявив оборонцеви д-рови Загайкевичеви, що негайно напише до команди жандармерії і буде домагатися скасування наказу. Мусимо зауважити, що це протизаконно, щоби в мурах судової вязниці орґани жандармерії могли видавати якісь свої розпорядження.

Обжаловані на конференції з оборонцями заявили, що **рішили голодівку і тільки на просьби оборонців згодилися виждати кілька днів до вияснення цілої справи відрочення.**

ВИМОВНІ СЛОВА НІМИХ ЧИСЕЛ

Департамент Торговлі оголосив послідні урядові обчислення про смертельність людий в Злучених Державах, — числа, які кидають богато світла на відносини в Америці.

Виходить зі сих розрахунків, що в 1921. році Злучені Держави мали найнизчу смертельність в своїй історії. В сьому році мерло пересічно 117 людий на кождих 10,000 осіб. Найнизче число, до якого колинебудь Злучені Держави в попердні часи доходили, було 128 смертий на 10,000 осіб, як се було в 1919. році. Инчі роки представляються богато гірше. Так приміром, 1910. рік мав 147 смертий, 1900 рік 172 смерти. Про 1918. рік, великий рік пошесної інфлюенци, нема уже й що говорити: смертельність в ньому виносила 180 смертий на кождих 10,000 осіб.

Замітне тут також порівнаннє зі ще давнійшими роками. І так в році 1890. на кождих 10,000 осіб мерло 196 осіб, а 10 літ передтим навіть 198. Значить, з порівнання смертельности за послідні роки можна говорити про постійне зменчуванне смертельности мешканців Злучених Держав.

Се саме можна спостерегти в смертельности дітий. В 1921. році смертельність дітвори виносила 76 душ на кожду тисячку новонароджених. В 1920. році на кожду тисячку дітий вмирало 86, а в 1919. році 87. В попередних роках смертельність була ще більша, а кілька літ тому вона виносила коло 100 дітий на кожду тисячку. Значить, тут поступ Америки ще більше підзначний як в смертельности всего населення краю.

Замітні сі числа тому, що на основі дослідів стверджено понад всякий сумнів, що смертельність, себто число смертий на дану скількість людий, є відбиттєм суспільних умов. Німі на перший погляд ока цифри показують, що смертельність зростає не припадково, але залежно від певних причин, які дасться докладно означити. Такими причинами є передовсім уровень життя. Чим краще живуть люди, тим низча буде серед них смертельність. Чим гірше, тим висша. Як стверджено, смертельність серед заможних не така висока, як серед бідних. Смертельність серед богатих народів низча як серед бідних. Що смертельність в дільницях бідних висша як в богацьких.

З того згляду числа, подані американським міністерством торговлі, мають велике значінне, бо вони показують, що Злучені Держави не лишень виходять гарно на порівнанню з чужими краями, але самі виказують красний поступ в порівнанню з власною минувшиною. Вони свідчать, що Америка наслідком ріжних старань поступає без шуму вперед на поли поправи людського добробуту. Всі ті чинники, які безпосередно або посередно заняті поправою людського життя, — а будуть серед них такі ріжнородні фактори, як: робітничі юнії, реформатори, вчені, політики, — гуртом можуть похвалитися великим успіхом, яким слушно можна назвати побіду над найтяжчим ворогом людства, над смертю.

НА ПОМІЧ УКРАЇНСЬКИМ ВЯЗНЯМ У ЛЬВОВІ!

І знова відозва! Її цілию є добути гріш для вязнів, на їх утримання і на їх правну оборону. Бо не нам їх судити. На людському суді вони вже стоять і суд той не буде для них ласкавий. На Божий суд також станўть вони колись і своєю совістю відповідять за своє життя. А для нас вони люде, своя кров, що холодне у зимних келіях вязниць, життя, що у неволі довгі дні, а ще довші безсонні ночі пливе і, здається, спинитися хоче. Для нас вони ті голодні, безсильні як діти, що прагнуть опіки і доказу любови.

Не лякайтеся слова вязень. Миж Христової науки діти, а Він каже увязненого навідати, голодного накормити, спрагненого напоїти. У середніх віках, кажуть, вязень мав право асилю. Коли він найшовся під церковною кришою, він був вже звільнений від людського суду. Нині лишилось вязням право асилю тільки у наших серцях. Там вони мають право скритися і найти захист, який ми можемо їм дати.

Не дивіться на це, що цю відозву підписала лише одна людина. Я певний, що підписав би її кождий свідомий член українського народу колиб йому сказали підписати її. І Ви підпишете, жертвою своєю на цю мету.

Не глядіть на це, що підписав цей заклик священик. Бо кому-ж дати почин до діл милосердя, як не священикови перед усіма иншими? Боротьба рани завдає, а серце їх лагіднить і гоїть. І доки боротьба не скінчилася, доти не сміє в українському народі висохнути жерело любови і милосердя.

А ця любов, чинна любов, мусить їм бути подана так, щоби вона не вразила їх гідности. Вони не жебраки, а ми не добродії, що з висот своєї примхи кидають прошакам милостиню або відвертаються від них. Ми брати собі і діти одної аМтери, що помагають собі і мусять помогти.

Прошу надсилати жертви до Союза Кредитового.

Львів, дня 10. вересня 1922. о. ЛЕОНТІЙ КУНИЦЬКИЙ.

З ГОЛОСІВ ПРЕСИ

КІЛЬКО ДЛЯ НАС ВАРТА НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА?

(З канадійського „Українського Голосу").

Що крок — то могила в Галичині! Хто там спочиває? Там спочивають вічним сном ті, що боронили української землі перед ляцькими наїзниками. Там спочивають ті, що хотіли мати незалежну Українську Державу. Вони покинули свої родини, своїх батьків, своїх жінок і своїх діточок, аби віддати в жертву своє життє — за Українську Державу.

Таке зробили наші браття в Ріднім Краю. Чому? Бо дня них Українська Держава тарта була такої жертви.

А кількож Українська Держава варта для нас канадійських Українців? Чиж і ми не сини Українського Народу? Ми за Рідну Землю не проливали крови; не боролись під градом куль; не заслоняли її своїми грудьми. Тому тепер, покажім бодай грішми, що ми не гірші від наших братів! Покажім, кілько у нас варта Українська Держава, кілько у нас варта Рідний Край! Бо співати „Ще не вмерла Україна" — то не значить любити її! Тому випереджуйте одні других, громада громаду, товариство інші товариства, церква — церкву. Маленька парохія Елмвуд зложила на перший поклик 345 долярів! Не дайтесь засоромити їй — усі інші громади! Покажіть ділом, кілько для нас варта незалежна Українська Держава!

ПОДАТОК В СТАРІМ КРАЮ — ПОЗИЧКА В НОВІМ КРАЮ.

(З „Канадійського Українця").

На внесок посла-селянина Тершаківця ухвалив Галицький Парлямент (Українська Національна Рада) у старім краю народній податок на потреби українського народу. В знищеній Ляхами Галичині радо дають наші селяни й робітники збіже і гроші, одяги й харчі, хоч і Ляхи тягнуть з них велику данину. Подвійний тягар лежить на наших братах у Старім Краю. А вони несуть його і дивляться за Океан, на нас, і запитують нас, чи й ми не причинимось до того, аби їм улекшити їх тяжкий тягар.

Тому поможім Старому Краєви нести тяжкий хрест його!

Ляхи ведуть на розпяттє наш нарід у старім краю. Але наш нарід воскресне в славі своїй і в державі своїй. Поможім же йому тепер нести його тяжкий хрест! Даймо свому народови духа й заохоти до боротьби проти ляцького наїзника. Ляхи зневажають у старім краю наші церкви і гноблять тяжко весь наш нарід! Допоможім свому народови в боротьбі за свою державу! Наші брати в Старім Краю складають в обороні нашої землі своє майно і своє життє, а ми поможім їм бодай майном! Нас в Канаді буде тепер около пів міліона душ. Сором був би, якби ми не зложили бодай удвоє тілько, кілько хоче від нас Рідний Край!

НЕВДАЧА ПОЛЬЩІ З ВИБОРАМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ГАЛИЧИНІ.

Львівський український дневник „Діло" у виданню з 21. вересня пише:

З останніх відомостий, що доторкають невирішеної справи Східної Галичини годиться зазначити перш усього ноту польського міністра заграничних справ Наруковича до аліянтських держав З ПРОШЕННЄМ НА ДОЗВІЛ ПЕРЕВЕСТИ ВИБОРИ У СХІДНІЙ ДАЛИЧИНІ ПІД НАГЛЯДОМ АЛІЯНТІВ. Розуміється, тут все в порядк. Нарутович може просити аліянтів о такий дозвіл; може навіть з нею переговорювати в тій справі, одначе перед дозволом хочби одного чинника, бо другий чинник: українське населенне польська політика постійно ігнорує і робить свої кроки в противному напрямку до бажань і змагань українського народу — не може розписувати виборів у Східній Галичині; не може тягнути до виборчих комісій людий, котрі не почувають себе горожанами польської держави, а навіть не вміють читати й писати по польськи, значить в останньому випадку не відповідають вимогам таки польського закона про виборчу ординацію. Колиб лишити на боці польські управнення, то яка льогіка є в тому, що з одного боку проситься о дозвіл на розписанне виборів на території аліянтської суверенности, а з другого боку, не виждавши дозволу, їх таки розписується. Та сей маневр — якимнебудь чином, проти постанов обовязуючих міжнародніх договорів, проти законів льогіки — вже розбився о тверду й непохитну поставу загалу українського населення. І тут ніщо не поможе „новеля" до виборчої ординації.

* *

Прохання Нарутовича не принято до відома. Що більше, як доносить віденська німецька газета „Вінер Моргенцайтунг", навіть у Франції розписанне виборів зробило прикре враження. Польщі мається уділити приятельської поради, щоб вона здержалась від виборів у Східній Галичині „про котрої територіяльну приналежність не наступило ще остаточне рішенне". В противному разі, сторожі вейсайського договору не признають важности тих виборів. Тепер черга на польських політиків і відповідальних державних мужів здержати заколот і хаос, який викликали вони у Східній Галичині через розписанне виборів.

Скрентон і околиця позір!!!

Town Hall

300 Adams Ave., Scranton, Pa.

Понеділок 16-го жовтня, Початок 8.15 вечером

Український Національний ХОР

Жива симфонічна орхестра під проводом О. КОШИЦЯ.

ТИКЕТИ: $1.50, $2.00 і $2.75 і 10% текс.

Українці! Приходіть громадно, витайте свій хор належито, поширіть славу хору між чужими і заохочуйте їх до участи в концертах.

UKRAINIA SEEKS FREEDOM TO DEVELOP HER MUSIC

Alexander Koshetz, Conductor of Ukrainian National Chorus, Says His Country Aims at Independence in Art—Urges More Active Interest in Folk-Music Including That of America—Engaged in Making Great Collection of Songs of All Nations

Politician, priest and musician—training in all these callings has gone into the career of Alexander Koshetz, conductor of the Ukrainian National Chorus, which will tour the United States this season with Olga Slobodskaya and Nina Koshetz as soloists. Although he abandoned the priesthood definitely a number of years ago, his activity as politician and musician continues. The conductor is a stanch believer in nationalism, and feels that folk music is one of its clearest manifestations and one of the bulkwards of national unity.

"The folk song," said Mr. Koshetz, "is an important factor in the life of any nation. I do not know whether or not you have such songs in America, but you should have them. They are a great power, and stamp the character of a people."

The Ukrainian conductor's interest in folk-music has extended beyond the boundaries of his own nation. He has undertaken to collect the best of the folk-songs in the countries through which his chorus has passed during its two year tour, and this international collection he expects eventually to publish. On the return of his chorus to the Ukraine he plans to present the folk-songs of England, France, Spain, Germany and Belgium.

Eager to Collect American Folk-Songs

"I wish you would make it clear to all American musicians and music-lovers," said Mr. Koshetz, "that I am eager to obtain copies of songs which are deemed typically American. It is important that these be added to my collection."

The conductor and his chorus, none of whom has been in America before, share a remarkable enthusiasm for this country. The sights of New York, Mr. Koshetz said, surpass anything they have seen hitherto.

We feel swamped by what we have seen of the United States," Mr. Koshetz said. "The size and splendor of it overwhelms our individualities. We feel lost—but lost in admiration. I thing," he continued, "that you inAmerica do not appreciate your freedom and the great opportunities it offers. It is such a freedom that we Ukrainians desire and which some day we shall have."

The Ukrainian Chorus, according to Mr. Koshetz, is achieving something more than a purely artistic result. He finds it an excellent means of propaganda, for which purpose it was originally sent out of the Ukraine on a tour which already has included Paris, Berlin, Madrid, London, Brussels and Amsterdam. The conductor is as ardent a politician as he is a musician, and holds the post of Minister of Fine Arts in the Government which the Ukrainians set up during the Russian revolution of 1919 when, for the first time, the people there had a real chance for independence. Their freedom did not last long. The Soviet government promptly forced Ukrainian into a dependent alliance in which the nation was once more dominated by Russia.

Seek Freedom for Ukrainian Culture

"Our task is not finished," said Mr. Koshetz. "What we want is complete freedom with our own opera, our own music conservatories, and our own orchestra. I doubt whether there exists any nation which has retained its songs, customs and manners in the face of so many difficulties. It has been a battle of centuries. Many nations—and among them the greatest offender is Russia—have stolen our culture and our songs and claimed them as their own. It should be made clear that Ukrainian music is altogether different and separate from Russian.

"In the minds of most people," continued the conductor, "Ukrainia occupies a vague place. Our chorus has done much to put our nation on the map. It is an enterprise which combines politics and art."

Mr. Koshetz, on giving up the priesthood in 1902, passed through the Institute of Music in Kieff, the Ukrainian capital, and became conductor of the Kieff Opera, and of the Men's Chorus and the Women's Chorus at Kieff University. He was also conductor for a time at the Ukrainian National Theater. Under the Czarist regime he collected, at the order of Kuropatkin, more than 400 Cossack and Ukrainian songs and dance tunes. Since then his collection has grown to a remarkable total of 3000. The collecting necessitated trips into obscure towns and villages and into the fastnesses of the Caucasus Mountains, where manners of living have not changed in 300 years. And all the time he was active in the political life of his nation, striving to bring to it a complete independence. It is his earnest hope that he may return to an independent Ukrainia before very long and take up once more his position of Fine Arts Minister in a government which has no connection with Russia.

"We have in the Ukraine," said the conductor, "a population of forty millions and such a wealth of folk music as has never been surpassed. Give us a chance and proper training for our native musicians, and we can produce an art music as great as any in the world." (From "Musical America", Oct.7,1922)

ДОПИСІ

НЮ ЙОРК, Н. Й.

З перебуття Укр. Нац. Хору в Ню Йорку.

Всі часописи описували, як привитали американські Українці Український Національний Хор під батутою славного Александра Кошеця, котрий прибув до Ню Йорку 26. вересня, як також була допись про приняттє сего хору в Пенсилвенія готели, але єще ніхто не згадав як „Жіноча Громада" в Ню Йорку сей хор витала. Се єсть коротенька історія, але і її треба згадати. „Жіноча Громада" знаючи, що сей хор їздить вже три роки по світі, відбився від рідних стріх, за котрими скучає, тож скучає за тими стравами які суть перші в українській родині. Дня 2-го жовтня „Жіноча Громада" запросила всіх хористів на так-звану українську вечеру, котра була приготовлена в Народнім Домі під ч. 217-19 Іст 6-та ул. Коло Народного Дому зібралось много людий, щоби побачити тих, котрі несуть нашу пісню по цілому світі. Подяка п. Постоловському і всім членам української орхестри т-ва „Поморяни", котрі прийшли тогож вечера витати Хор, як також приграваль гостям до вечері. Дівчата в українських народних строях почали подавати од стола страви, як борщ, пироги, голубці і т. п., з чого гості були дуже задоволені. При вечері привитали Хор п. М. Скубова від „Жіночої Громади", як такєж витав їх др. Л. Цегельський і д. Ст. Дембіцький. Подяку від хору промовив голова адміністрації цего хору і п. Павловський, член хору. По вечері наступили танці, по котрих гості удались на спочинок. Настав день концерту. Коло Карнеґі галі, де концерт відбувався, много зібралось людий, котрі не можучи дістати тікетів, сумно мусіли вертати домів. В середині салі повно народу і по їх обличах видно, що очікують нетерпеливо початки. Вже виходять—почув я з ріжних сторін в ріжних мовах. Буря оплесків залунала по салі і держала пару мінут і знов ще гучнійше, коли вийшов сам діріґент Александер Кошиць і сотки цвітів посипались градом на сцену. Певно думаєте, що я опишу про спів? Ні! Я не єсьм всилі їх хвалити, бо аби про їх спів писати, треба мати велике музичне мистецтво, тільки то скажу, що вони своїм співом занесли мене в рідне село під рідну стріху, де чув я матерну пісню як над колискою співала, де чув як хлопці і дівчата прийшли щедрувати а літом як співають на гулянці, і все те так дороге передали вони мені піснею, але не тільки мені, але всім тим, котрі покинули рідну землю шукаючи кращої долі на чужині. А щож чужинці? Вони прямо очаровані тою мельодією, котрої ще не чули, нагороджували діріґента А. Кошиця і його хор безустанними грімкими оплесками. Хор відїхав з Ню Йорку, лишаючи за собою славу, не тільки славу хору але і славу національну, бож всякі часописи заговорили про Україну і її теперішне положенне. Слава тобі батьку Александер Кошець, цілий український нарід кличе, бо ти несеш нашу пісню по цілому світі.

Т. Татаринський.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Сваволя.

Хочу написати пару слів з приводу захования деяких одиниць на концерті У. Н. Хору дня 5. с. м. в Ню Йорку.

Богато осіб звертало увагу з обуреннєм на двох кавалерів, котрі сиділи в партері, в другім ряді, роздягнені з блюзок. Вони порозверталися в сорочках немов у коршмі і ще й голосно говорили. Сусіди були обурені, але на диво приняли се мовчанкою, немовби річ цілком натуральну. Ніхто їм ані слова сказав.

Були то або Жиди або наші нюйорські „спорти", котрі гадають, що вони другим заімпонують, як ноги вицабанять на стіл чи на крісло, як будуть курити циґаро за кводра, і як будуть сидіти в публичних галях в сорочках і ще підсвистувати собі вчасі концерту або представлення.

В дійсности се є скандал. Як вони є неуки і не вміють межи людьми заховатись, то певно, що вони і встиду не мають. Вони не дбають, що люди собі про них подумають. Але ціла авдиторія мусить дбати, аби таких двох гольтіпаків не приносило встиду цілій авдиторії. Длятого я кажу, що публика дуже зле зробила, що терпіла сим сваволю. Їх треба було з парадою викинути за двері. Нехай собі не гадає такий сваволю, що за три доляри йому всьо вільно, бо решта публики заплатила $8,-000 і вона не хоче, аби який гольтіпака зневажав той вечір за своїх три доляри.

Таких сваволю слід напятнувати в ґазеті і подати їх імена, аби всі знали, що то за „спорти", що на концертах величаються своїми сорочками.

А на другий раз, як щось подібного станеться, то нехай сусіди зажадають від театральної служби, аби таких сваволю викинула за двері.

ПОЗІР! УКРАЇНСЬКА ГРОМАДО З БРУКЛИНА І ОКОЛИЦІ. ПОЗІР! ПОКЛИК!

Заходом Американських Горожан українського походження і укр. комітету несення помочи Рідному Краєви в Брукліні, Н. Й. відбудуться

В НЕДІЛЮ, 15. ЖОВТНЯ

о годині 12. вполудне в гали церковній під ч. 162 Норт 5-та улиця

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ

в справі негайної помочи Рідному Краєви.

На зборах тих буде реферувати представитель Зах.-Української (Галицької) Народної Републики, п. Др. Лука Мишуга. На збори ті запрошуєсь всіх Українців, котрі закупили укр. бонди Свободи, а також і тих Українців, котрі схотять причинитись до сего фонду. Бо ми знаємо з досвіду, що ті, котрі на народну ціль вже дали, еще дають, а вразі потреби еще дадуть, а котрі не дали, не дають, ті вже і не дадуть, а тілько кричуть аби і другі не давали, для тих на збори вступ зборонений. Щирих Українців розуміючих сю справу, проситься о як найчисленнійшу участь в сих зборах.

ЗА ЛІҐУ АМЕРИКАНСЬКИХ ГОРОЖАН УКР. ПОХОДЖЕННЯ:
о. Володимир Лотович, предс.,
Іван Кравчук, секр.,
Михайло Заверуха, кас.

ЗА КОМІТЕТ НЕСЕННЯ ПОМОЧИ РІДНОМУ КРАЄВИ:
Григорій Бардяк, предс.,
Володимир Яськевич, секр.,
Семен Шиш, касієр.

35,38

NEW YORK, N. Y.

Заходом Товариства Поміч в Чужині, відділ 215 У. Н. Союза

— відбудеться —

Б А Л Ь

В СУБОТУ, ДНЯ 21. ЖОВТНЯ 1922 Р.

в Liberty Hall, 257 E. Houston Street, поміж Ave. A a Ave. B, New York, N. Y.

Початок о годині 7-мій вечер.

ЦІНА ТІКЕТУ 50 ЦНТ.

Музика добірна.

Родимці! Весь дохід з сего балю призначений на Народний Дім в Підгайцях. Тож просимо всіх земляків з Підгаєччини в Ню Йорку, Брукліні і у всіх околичних містах, щоби прибули на наш баль і своєю участю підперли так благородну акцію, як будову Народного Дому в Підгайцях.

32,38,44

ROCHESTER, N. Y.

ПОЗІР! УКРАЇНЦІ! ПОЗІР!

Товариство Освітний Кружок устроює

В СУБОТУ, 14. ЖОВТНЯ 1922

Б А Л Ь

з усякими вигравками, на котрім буде приґравати орхестра під проводом Михайло Юркового.

Баль відбудеться в Фратернал гали при Клінтон улици.

ВСТУП 25 ЦЕНТІВ.

Весь дохід на бібліотеку.

Просимо численно прибути.

38 КОМІТЕТ.

УКРАЇНСЬКА КНИЖКА НА ВОЛИНІ.

Довга заборона на українське друковане слово на теринах Придніпрянської України в часі московської окупації викликала великий голод на українську книжку. Відновлення української самостійної державности разом з пробудженнєм національної свідомости серед широких мас — все це викликало великий попит на українську книжку. Й ми бачимо, що починаючи з 1917 р. виникає жвава продукція української книжки. Закладається сила видавництв — книгарень, засновуються газети й журнали, зявляється багато нових авторів й перекладчиків. Воєнна хуртовина, що шаліла на українських теренах, не могла спинити цього книжкового руху.

Українські автори й видавці пересовуючись за військом з Харкова, Катеринослава й Києва до Винниці, Камянця, а потім Львова, Відня, Берліну, Ляйпціґа, продовжували друкувати книжки. Припадкові книжки припадали на припадковий ринок, скупчувалися часто на обмеженім терені і т. д. Взагалі створився хаос в книжному ділі.

Та війна минула, терени України поділені ріжними кордонами, а витворений в часі війни хаос на українському книжному ринкові не минув ще й досі. Видруковані книжки, автори й видавці розділені на тих теренах нерівномірно й невідповідно. І так видрукувані видавництвами евакуованими з теренів Совітської України книжки на ці терени попасти не можуть й забивають ринки тих теренів, до яких мають доступ, себто Волині й Галичини. Та перш усього те, що розпочате цими видавництвами друковання книжок по певному програму та інтерції продовжується далі, хоча й ринок, для якого книжки були призначені, став недоступним. Від цього дуже терплять терени Волині і Галичини, які не мають тих книжок, що потребується на місцевому ринкові. Словом створилося таке становище, що предложення не скоординоване з попитом. На цім дуже терпить ціла книжна справа. Бо з одного боку виникає небезпека банкроцтва для закордонних українських видавництв, а з другого боку згадані терени, а особливо Волинь, що не має власних видавництв, лишається без потрібних їй книжок.

Таким чином, в той час, як на Волині відчувається великий брак шкільних підручників, оповідань пристосованих для ширших мас, пєс для сільського театру, Наддніпрянських пісенників і т. и., закордонні видавництва спроваджують тут вагонами Винниченка твори, Павлусевича поезії, Крушельницького грубі інтеліґентські романи, ріжні публіцистичні твори і т. д., а рівночасно тіж видавництва продовжують друкувати дорогі інтеліґентські видання, як Берестейська Умова (вид. „Вернигора") і инші, які розійдуться на Волині хіба в сотні примірників та може сотня попаде нелегально на В. Україну.

По за хаосом в українській видавничій справі на Волині дається відчути в значній мірі хаос і в продажі книжок. З відноленням, після війни, нормального життя тут на Волині повстало чимало українських книгарень. Здебільшого історія їх така, що місцева „Просвіта", або кооператив, діставши денебудь трохи в коміс українських книжок, розпочинали книжну торговлю. Коли справа потрохи розвивалася, то хто небудь з членів такої установи, більш енергічний, винайшов помешкання й утворював книгарню. Така книгарня, не маючи власного капіталу, в більшости животіла, перебиваючись на комісових книжках, які часто зовсім не відповідали ринкові. При тім книгарні ці зустрічали ще цілий ряд инших перешкод, що гальмували справу, а то саме при закупні товару, координації цін. Кожна така книгарня в котрому небудь з повітових міст Волині попадала часто в скрутне становище відшукуючи ті чи инші книжки, на які мала попит. Зносини з закордоном, де перебувають наддніпрянські видавництва, в змислі одержання звідти книжок, дуже утруднені. Передовсім цензура. Далі складний і дорогий транспорт. Нарешті й що саме головне — кожда з цих повітових книгарень, потребуючи для свого району невелику кількість кожної книжки, часто не могла її через це дістати безпосередньо від видавництв, які дрібних замовлень не приймали.

У Львові знов не всі книжки можна було дістати, а ті що й були, перейшовши через треті-четверті руки виростали в ціні до кольосальних розмірів. При тім, як вище згадувалося ці книгарні потребували товару також і в кредит або на коміс, що на практиці зустрічало перешкоди, бо видавництво роздавши кільком книгарням в коміс книжки мало досить клопоту при розрахунках. Рівночасно й при продажі книжок по волинським книгарням повставали чималі перешкоди. Сидячи в глухій провінції й не завше маючи інформації про ціни на книжки, продавали їх по самим ріжноманітним цінам. І так денебудь в Корцю можна було ту саму книжку купити в три рази дешевше ніж в Луцьку, а який небудь сільський кооператив продав книжки дошевше цін видавництва. Це вносило й вносить хаос в книжну торговлю. Збиває покупця, часто створює штучну й нездорову конкуренцію.

Зроблена була спроба сцентралізувати на Волині оптову книжну торговлю в Волинському Кооперативному Видавництві в м. Рівному, яке мало постачати волинські книгарні книжками. Але відсутність власного капіталу в цього видавництва і нефаховість його технічного персоналу, разом з иншими хибами спричинилися до його занепаду.

Закінчуючи оцю замітку беремо на себе сміливість висловити побажання, щоби українські видавництва в своїй діяльности стали близче до життя і друкуючи книжки узглядняли також інтереси ринку, котрий є для них доступним зараз, що могло би причинитися до поліпшення економічного стану видавництва, а з другого боку задовольнило би потребу в відповідній книжці на місцях. Далі конечне необхідним є притягнення українського капіталу до фінансування книжної торговлі на Волині і нарешті що до форм організації книжного ринку на Волині, то після нашої думки найбільш відповідним було би сцентралізування справи постачання волинських книгарень книжками при одній оптовій торговлі, що розпоряджала би відповідними засобами і людьми, і студіюючи ринок могла би скоординувати і упорядкувати волинський книжний ринок та своєчасно доставити на місце необхідні книжки.

С. Красницький.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ПЕРШИЙ РАЗ НА СЦЕНІ В АМЕРИЦІ!

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКО МОЛОДІЖИ В НЮ ЙОРКУ

— відограє —

КАТЕРИНА ЧАЙКІВНА

драма в 5-ох діях

В НЕДІЛЮ 15. ЖОВТНЯ 1922

(OCTOBER 15, 1922)

В УКРАЇНСЬКІМ НАРОДНІМ ДОМІ,

217 East 6th St., New York, N. Y.

ПОЧАТОК О ГОДИНІ 7-ій ВЕЧЕРОМ.

ПЕРВОРЯДНА МУЗИКА. ПО ПРЕДСТАВЛЕННЮ ТАНЦІ

МІСЦЕВІ КОМІТЕТИ ПРИВИТАННЯ УКР. НАЦ. ХОРУ ПОЗІР!

Отсим повідомляється, що памфлети для інформовання чужинців в справі Українського Національного Хору, української пісні та української справи є вже готові. Замовлення проситься слати на адресу: S. Yadlowsky, Box 53, Jersey City, N. J. На покриття коштів друку і пересилки проситься місцеві Комітети присилати якусь грошеву жертву після змоги.

Комітет Привитання У. Н. Хору.

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

МІКІСПОРТ, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 132 У. Н. Союза повідомляє, що три чвертьрічний мітинґ відбудеться о 1. годині попол. в неділю, дня 15. жовтня в церковній гали при Сінклер і Рінґолд ул. На порядку нарад буде справоздание з діловодства за девять місяців. Члени, котрі довгують, мають свої залеглости вирівнати. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — Д. Сова, предс.; Дм. Хоцінський, секр.

ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ. Тов. Укр. Січ, від. 170 У. Н. Союза повідомляє, що чвертьрічний мітинґ відбудеться о 7. годині вечером в суботу, дня 14. жовтня в церковній гали на розі Ґрін і Сусекс ул. На порядку нарад є справоздание контрольної комісії і другі дуже важні справи. Неявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. — В. Павкевич, предс.; П. Мелень, секр.

ПРО ГУЦУЛЬСЬКИЙ МИСТЕЦЬКИЙ ПРОМИСЛ.

(З подорожних записок).

Славна була Косівщина своїми виробами ткацькими і різьбарськими. На перші ммісци стояла краєва фабрика ткацька в Косові, що виробляла найкращі полотна, рушники, серветн, а з вовни портієри, дивани, фартушки і др. з гуцульськими десенями. Ученики сеї фабрики закладали відтак самостійні робітні, і весь край набував і любувався оріґінальними виробами нашої Гуцульщини. Та в часі війни упала косівська фабрика і досі не встала, — бо відбудова краю дбала лише про віднову західних робітень (в Кросні і др.) а занехувала промисл у східній Галичині; а коли де і здвигнула яку школу, то наставила управителями людей (прим. в різьбарській школі в Коломиї), котрі відносяться неприхильно до нашої питомої науки і викривляють первісну інтенцію закладу. На жаль, разом з ткацькою фабрикою в Косові пощезали також і приватні ткацькі підприємства. Деякі ткачі виїхали в чужі сторони, а другі молодші не маючи капіталу, запряглися в жидівські робітні котрі примішують до своїх вовняних виробів шерсть і инші суроґати, видають лиш недарний товар і опоганюють давну славу Косівщини. — Подібна доля спала і на гуцульські різьби. Давні своєрідні, артисти з Яворова, Річки, Старого Косова, що перед війною були так голосні, залишили своє мистецтво і взялися до буденної роботи (до звичайного столярства і будівництва), видячи в ній певнійший для себе заробок. — Так бачиться тут цілковитий занепад давного промислу і мистецтва, що звертали давнійше увагу ширшого світа.

Я питав про причини сего сумного явища. Мені вказано на прикрі наслідки війни в сих сторонах: на велику дорожнечу, брак живности в горах і голод, — а з другого боку на прикрі економічні відносини в цілім краю, котрі зневолювали суспільність зрікатись люксусових артистичних виробів і ограничуватись на найконечнійші потреби життя. Так отже брак відбуту для гуцульських товарів і боротьба за щоденне життя спричинили занепад тутешного так красного промислу.

Та се велика шкода! І коли воєнна хуртовина проминула, пора призадуматись над відновленнем давної праці. Наша публика зжилася від літ з гуцульськими виробами і питає вона за ними. Так ми певні, що вони находили би тепер свій відбут. Треба їх лиш воскресити, зорганізувати. Мені сказано, що в тій стороні є богато грошевитих людей, котрі держать свої капітали в скринях і не знають, що з ними діяти. Є тут також і одиниці, котрі кидаються до ріжної роботи і раді би щось сотворити, але не маючи ширшої піддержки, марнуються на дрібних і партикулярних річах. Є отже добрі основи, на котрих можна би красну роботу розвести. Треба тільки злучити людей з повіта в сильну орґанізацію, котра взяла би ту працю в свої руки, зібрала потрібні капітали і повела справу уміло і пляново вперед. З сим ділом не повинно би проволікатись, а треба негайно братись до него. Се було би і в інтересі людности, котра не могучи вижити з гірської землі находилаби добрий прожиток з промислу і штуки, тай в інтересі нашої загальної культури, щоби гарні таланти, які криються серед тутешнього народа, не загрібались, а являли перед світом свою творчість. Не без того, що коли засвітило би нам краще сонце, могли би ми в нашій роботі надіятись також на матеріяльну поміч краю.

На першім місци повинно станути сотворення великої ткацької фабрики, котра відносила би давну славу косівських виробів. Для сеш цілн можна би зібрати деяких учителів з давних ткацьких шкіл (з Глинян, Городенки, Черновець і др.), тай бувших учеників з косівських робітень. А се була би вже важна річ для сповнення задачі. Певно, що будуть заходити в початках і деякі трудности, як: набуття в нинішнім часі ткацьких варстатів, спроваджування і дорожня сирого матеріялу, краще виконання товарів, здобуття ринку для них і др. Однак ми можемо напевно надіятися, що добрий товар найде в скорім часі симпатію і попит в краю і підприємство буде з кождим роком краще розвиватися. Що більше я уважав би нинішну хвилю для сего діла навіть корисною, по причині, що спроваджування заграничних товарів до краю є тепер через високе цло і лихий стан валюти дуже утруднене, а наслідком того приймала би публика радо краєві вироби.

Рівночасно повинна організація занятися основанням школи і підприємства для різбарства і столярства в гуцульськім стилю. А до сего лучається тепер як раз нагода. Як я чув, опинилися в сій стороні давні учителі вижницької школи, Шкрибляк і Девдюк, і остають нині без заняття. Се талановиті і в веденню школи вже опитні сили. Хто був перед війною в вижницькій школі або оглядав купецький її склад в Чернівцях, сей знає, які чудові річи гуцульського мистецтва там находилися: містерні хрести, рами, тетраподи, трійці, тарельці, касети і др. або прекрасні сальонові ґарнітури (софи, столи, крісла, бюра, шафки), між ними пишний ґарнітур призначений для сальону якогось австрійського архикнязя. Сих учителів треба отже використати, бо коли їх змарнуємо, то ледви чи пізнійше найдемо так скоро подібних.

Створена школа мала би задачу збирати талановитих хлопців Гуцульщини і образувати їх під проводом згаданих учителів. Одночасно мусілось би заложити маґазиновий склад в Косові, а опісля може і в Коломиї, який удержував би постійну виставу тих виробів і старався о їх поширення і експорт. Однак створюючи сі огнища не повинні ми замикатись перед мистцями, що появлялись би в народі самостійно, поза школою; божзвісно, що кожда школа сходить звичайно на певну схему і шабльон, та держиться означених границь, а виринаючі поза нею таланти могли би вносити богато нового і живого, а навіть поширювати з часом видокруг школи. Я підношу сю сторону наміренo. Бо кілько разів приглядаюся в гуцульських церквах накопиченим там давним різьбам, а то: прекрасним десеням трицъ, мальовничим свічникам і др., то завсе подивляю їх красу. Вони виконані доморідними артистами може примітивно, але який живий дух і як гарний рисунок проявляється в них. І за кождим разом жалію глибоко, що ті рідні артизми у нас нині зовсім занехались, а їх місця заняли шабльонові чужі фабричні вироби без ґусту і краси. А як вдячна була би се задача, коли ми могли би відновити ті давні взори, а дати їх тільки в кращім виконанню!

Згадуючи про гуцульські вироби, не можу поминути гуцульських вишивок, творених сільськими дівчатами і жінками не з яких даних десенів, а таки з власного помислу. Се були перед війною дуже гарні річи. Та на жаль, і сі вироби тепер дуже підупали, а то через брак доброї волічки. Спілка могла би і тут зарадити через спроваджування і доставу добрих ниток, а відтак через переймання кращих вишивок до дальшої розпродажи і експорту.

При сій нагоді зверну увагу тих кругів, котрі такою річею інтересуються, на монументальне діло пок. артиста Сроковського, котрий довгі літа жив в косівських горах і в часі війни загиб десь в Росії. Він займався все життя спеціяльно муравлиним збиранням по всіх сторонах, а вже найбільше в Гуцульщині, всяких народних взорів і мав величезну колекцію. Сей скарб лишив він в церкві в Пістини, украсивши всю пресвитерію, а по части і другі стіни самими народніми десенями. Добре було би, коли би зложилося у нас яке видавництво народніх десенів, щоби вислало фахових людей до Пістиня і поручило їм відкопіювати тамошні взори. Не треба вже ходити по многих селах і мозольним трудом і довгим часом збирати національні краси, — в церкві пістинській найдуть вони пребогату скарбницю.

Згадуючи про сю працю пок. Сроковського, хочу подати її до прилюдного відома всего загалу, а заразом зложити памяти сего малозвісного і тихого труженника і щирого любителя національної культури належну честь.

о. Александер Стефанович.

ІЗ КРЕТИ.

Діялося це 1890-го року, коли я перший раз навістив цей остров. А нагода була така:

Був собі чоловік, жив та умер і похоронили ми його на Креті.

„Був дід Монька, мався з легонька.."

Казка.

Казка та не цілком.

Це був мій товариш і плавали ми разом на однім судні. А що то значить „плавали", розуміє достоту лиш той, хто сам ходив по морі.

Ми верталися вже в Европу.

Горт-Саід, це ніби то Африка — а для нас уже віяло Европою по довгім бурлакуванні по „чорних землях". Це вже майже дома.

— Слухай, товаришу, — каже він до мене, — я вже послав телеграму до дому. Мама і сестра прийдуть стрічати нас. Я тебе познайомлю з ними. Сестра була ще підростком, як я прощався з нею... Який я радий, який я радий!

І пішов на міст службу робити.

— За тиждень будемо дома! — відкликнувся він до мене з моста.

— Держи лиш „курс" домашній (в напрямі до дому) та „роби" вітер, — відказав я йому.

На варті зробилося йому недобре.

Кріпився він, не давався — та не міг додержати своєї чотирохгодинної служби.

Трясла його та пропасниця, що набрався її в Африці.

Чотири дні лежав хворий.

Чотирі дні? Що це? А які вони довгі, коли сидиш при постелі дорогого товариша.

Боже! Боже, змилосердися!

Одної передпослідної ночі піднявся він.

Очі його заблисли.

Невжеж переломилася та зловіща хвороба?

Він такий молодий, такий крепкий, такий здоровий! Всього двадцять пять років.

— Ах, як темно, всюди темно. Мамо, дорога мамо! Невжеж умірати мені?!

До памяти не прийшов уже більше.

Над ранком закликав трубач усіх людей на поміст.

Вийшов і командант із своєї каюти.

Стяг поставлено на пів машта.

— Умер наш товариш, котрого ми всі любили; помер не побачивши землі рідної, а до неї так близько. Помолимся за упокій душі його!

І всі матроси, що стояли рядом на палубі, почали хреститися і вознісся „Отче наш" до неба на всіх язиках, скільки їх було в австрійській імперії.

І нарядили ми його на палубі під стягом, а на домовині поставили шаблю й капелюх — і завернули на остров Крету та похоронили його там на християнськім кладовиці. І целий полк турецького війска виступив віддати воєнну честь помершому товаришові.

А за кілька день прибули ми до дому.

Там рідні ждали його повороту з довгої дороги.

Ждали — не діждалися.

Я мусів передати їм сумну вістку.

Серце мені стискалося. Я, хоч невиновний, чувся проступником, коли застукав у двері їх мешкання, щоби передати їм цю вість.

* * *

І знов я на Креті.

Пішов я на християнське кладовище, щоби помолитися на могилі товариша і вінець там положити.

Все на світі проходить.

І вінець мій дурниця — це тільки спомин товариша.

Усі ми „прах", як стоїть в Писмі святім.

А поруч могили мойого товариша стоять нові могили.

„Johann Kralj, Gefreiter des 87. Infanterie Regiments" — „Николай Гринченко, рядовий житомірскаго полка" — і таких могил із написами і без написів стоїть тут поруч пятьдесять, коли не більше.

Усі вони померли в силі віку. І за ними плачуть сестри і матері.

За що? По що?

Европейський концерт!

Ярослав Окуневський.